

mišljenja i komentari

Ostavka

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

*Nikad ni bilo
da nekak ni bilo
ni nikad pak ne bu
da nekak ne bu*

Često se moje misli vrnú na jednu zgodu iz povijesti našeg zrakoplovstva, zgodu koju sam pročitao u knjizi što sam je za bagatelnú cijenu kupio u nekom antikvarijatu ili na rasprodaji — a pročitao sam je nadušak. Nema ljepšeg odmora za mozak, kažu, nego baviti se nečim što nema veze s tvojim redovnim poslom. Dakle, kad ne čitam knjige iz kemije, rado posegnem za knjigom iz političke povijesti, povijesti tehnike ili ratovanja... Dakle, što sam to vrijedno u toj knjizi, a zove se Hrvatski Ikar,¹ pročitao?

Krajem svibnja 1912., čitamo na 84. stranici te lijepe knjige, u Beogradu se održavao aeromiting. Na prostrani teren Banjice okupilo se pučanstvo da vidi hrvatskog zrakoplovca Dragutina Novaka kako leti u svom novom aparatu. Ali — eto ti nevolje! Zapuhao jak vjetar promjenjiva smjera, po zlu glasu poznata košava... Prošle je godine, baš na ovom mjestu, skinula s neba Edvarda Rusjana, pa se Dragutinu Novaku nikako nije dalo da postane još jednim herojem iliti mučenikom nebeskih visina... Publika spustila nos do zemlje, ali što će — nikome se drage volje u smrt ne ide.

A onda, odjednom, zabruja motor snažno i aparat se vine u visine. "Kad sam vidio da ne mogu umoliti Merćepa i njegovog pilota da lete, naljutio sam se i rešio da sam pokušam let, pa ma što bilo", reći će hrabri pilot, beogradski student Dragiša Stojadinović. Dakle, naš se Dragiša uspeo u zrakoplov, prvi put u životu (jer do tada je vozio samo motocikl), natjerao Merćepov stroj na 1200 obrtaja i otpustio kočnicu (jer je to jedino o letenju znao) — i evo ga već gore. Kad je vidio da kuće sve više sličje na škatule a ljudi na mravce počeo je panično vući ručice. Zrakoplov se počje okretati u zraku — na udivljenje publike koja se divila nevidenim "akrobacijama" nepoznatoga pilota! — i na kraju udario u neki potok, a kako — vele — pijane (i lude) Bog čuva, mladi je Stojadinović završio samo s nekoliko modrica...

Na tu me je prekrasnu zgodu podsjetio nedavno objavljen intervju s ravnateljem Instituta "Ruđer Bošković".² "Problem je što se od IRB-a traži da bude bolji u komercijalnom razvoju", kaže dr. Stjepan Marčelja, a da bi to bilo tako treba sa Svjetskom bankom potpisati obvezujućí ugovor prema kojem bi "Ruđer" ostvario 40 (umjesto sadašnjih 15) posto svojih prihoda na slobodnom tržištu. To nije moguće ostvariti, veli doktor Marčelja, jer: "Živimo u samoupravnom socijalizmu, a institucija koja živi u tom režimu

ne može se natjecati na svjetskom tržištu. Pokušavam to već dugo reći, jer ne mogu prihvatiti i potpisati obvezu koju IRB ne može izvršiti." Točno, čestito — i časno.

Ali - tko će izvršiti tu obvezu? Odgovor je jasan: novi ravnatelj. Samo, kako?

Ako mene to pitate ili — da budem precizniji — ako me hoćete pitati kako se takve (upravljačke) obveze izvršavaju u ovoj zemlji, ispričat ću vam još jednu priču. Dakle, voditelj projekta pozove svoje suradnike pa im održi lekciju: "Ne može se na projektu nešto raditi, a da se mene o tome ništa ne pita, da ja o tome ništa ne znam. Kako može biti da u laboratorij dolaze ljudi, vanjski suradnici, koji kad me vide pitaju 'Tko je taj?', pa me još ribaju kao balavca jer im se obračam izravno, a ne preko moga suradnika, koji ih je u laboratorij doveo. Ja tako ne mogu voditi projekt — dajem ostavku!" Naivna li čovjeka! On je još mislio da se njegova ostavka neće prihvatiti. Ponudu je jedva dočekala njegova suradnica, friška doktorica koja je na jadovite jade uspjela doktorirati u šezdesetoj godini života (dobro ste pročitali!) — i zauzela njegovo mjesto.

Sada vam već, vjerujem, postaje jasno što povezuje te tri priče. Kao što se junak prve priče, Dragiša Stojadinović, na kraju ipak spustio na zemlju (da je pritom i poginuo, ništa se bitno u priči ne bi promijenilo), kao što je junakinja treće priče, šezdesetogodišnja friška doktorica, "vodila" projekt sve do odlaska u mirovinu (tako što je rekla da svatko radi što hoće, a ona će "koordinirati"), tako će i junak druge priče (kome još ne znamo ime) voditi "Ruđer". Hoće li novi ravnatelj potpisati sporni ugovor koji se na kraju neće izvršiti (pa ujeo vuk magare) ili će se ipak izvršiti, pa će se zbog tog ugovora IRB pretvoriti u besplatni servis i izvorište beskrajno jeftine radne snage za bjelosvjetske moćnike, ja ne mogu znati. No uvijek će se naći netko da vodi nekakvu politiku. To znam pouzdano.

Literatura

1. *B. Puhlovski*, Hrvatski Ikar. Uspomene na prvoga hrvatskoga zrakoplovca Dragutina Novaka, Alfa, Zagreb 1995.
2. *T. Rudež*, Odbio sam potpisati za "Ruđer" opasan ugovor, Jutarnji list, 24. 7. 2004., str. 8.